

Actituds polítiques dels espanyols: un enfocament comparatiu al temps i l'espai

E. BONET, IRENE MARTIN, J. R . MONTERO

CONCEPTE ACTITUD POLÍTICA

- ¿què són les actituds polítiques, quines són les seues causes, quines són les seues conseqüències.
- Anàlisi de l'estat de la qüestió a partir de tres dimensions:
 - Afecte a les institucions polítiques
 - Implicació política personal
 - Valoració del règim polític

Actituds polítiques

- És una tendència psicològica que se manifesta en l'evaluació favorable o no d'una entitat particular (Hewstone i Stroebe, 2001)
- Solament són imputables a individus, i esten referides a objectes.
- Funcions:
 - 1. Guien el nostre procesament de la informació en exposar-nos a objectes que ens són agradables, o no seleccionant allò que jutgem o percebim, i influent en la <> facilitat per retindre i recuperar informació de la nostra memòria.
 - ✦ Faciliten la tasca de pensar
 - ✦ Dificulta la selecció d'altres objectes o marcs de pensament
 - 2. Esten molt relacionats amb el nostre comportament.
 - ✦ Les actituds polítiques i la participació política estan relacionades segons el tipus d'actitud i el tipus de participació considerada.
 - Elements com ara situació, personalitat, percepció de les normes i paràmetres del que és correcte.
 - S'assumeix que les actituds preexisteixen al comportament, però sense descartar que influeixen sobre aquest (teoria de la disonància cognitiva de Festinger: mecanismes per a reduir el malestar psicològic per la inconsistència de les nostres actituds, modificant-les per adequar-les al comportament)

Naturallesa, canvi i diferències entre nivells agregats de les actituds polítiques. Explicacions. Perspectives:

- Enfocament clàssic de la cultura política (Almond i Verba):
 - ✦ 1. Importància de la socialització temprana, llegat històric d'actituds, resistència a actituds apreses, canvi lent pel reemplaçament generacional (Inglehart, Converse)
 - ✦ 2. Deixa de banda la possibilitat de resocialització a l'edat adulta
 - ✦ 3. Coherència entre actituds i entre actituds i comportament (matitza per la sensibilitat als contextes i diferents combinacions d'actituds)

- Crítica a aquest enfocament
 - ✦ 1. El fet de tenir inspiració estructural-institucionalista (Parson): les actituds aconsegueixen una funció dins del sistema
 - Cau en explicacions circulars (¿què és abans, l'actitud o el sistema?)
 - Soluble si se expliciten els mecanismes explicatius de transmissió, manteniment i canvi de la cultura política.
 - ✦ 2. S'oposen a aquest enfocament perquè les actituds canvien amb el pas del temps, però també per l'avaluació que el subjecte fa dels esdeveniments polítics (Weil 189, Diamond 1999), o el canvi de circumstàncies socio-econòmiques (Teories desenvolupades de la democràcia (Lipset, 1971, Przeworski 1991).

CAUSES I CONSEQÜÈNCIES. Actituds polítiques dels espanyols.

- Franquisme: desconfiança i indiferència
- Finals 60: major interès i malcontent amb situació
- Transició: continuïtat actitud anterior, i acceptació partits polítics
- Fase de desencís.
- 1982. certa recuperació, amb desconfiança i sentiment d'impotència

- Desafecció política no ha estat incompatible amb suport al règim democràtic: “cinisme democràtic” descrit per Maravall, Botella, Gunther, Montero i Torcal

CAUSES I CONSEQÜÈNCIES. Actituds polítiques dels espanyols

- **Explicacions:**

- La tasca de despolitització del franquisme: segons l'enfocament clàssic de la cultura política, el canvi vindrà amb la substitució de generacions socialitzades en altres valors.

Dues posicions:

- ✦ La societat espanyola va arribar a la democràcia totalment desmobilitzada (Sastre)
- ✦ Existència de sectors prou polititzats, a partir dels 50-60 (Alvarez Junco, Perez Diaz, Maravall).
 - És possible trencar la inèrcia del passat i dóna importància al paper de les èlits i institucions: la seua tasca centrada en el consens democràtic però també en la desmobilització (Paramio, Reverte, Maravall, Del Aguila ...)

Dimensions de les actituds polítiques

- Almond i Verba distingeix entre:
 - Sistema polític general (comunitat política i règim polític)
 - Altres aspectes (institucions, actors, el ciutadà com a actor)
- Altres formes d'estudiar el tema distingeixen entre (Gunther, Montero i Torcal):
 - Distints grups d'actituds:
 - ✦ Les referides al suport al règim democràtic
 - ✦ Les relacionades amb un esdeveniment conjuntural
 - ✦ Les relacionades amb la desafecció política (distingint-ne entre institucional i política)
 - Els factors amb els que estan relacionades
- Bonet, Martín i Montero han classificat tres dimensions:

Anàlisi comparada de les actituds polítiques dels espanyols

- **Actituds envers les institucions** (semblant a desafecció institucional)
 - Confiança
 - Eficàcia política externa (percepció capacitat individual per al canvi)
 - Elaboració d'un *Index d'afecte envers les institucions*
- **Actituds d'implicació política personal** (semblant a desafecció política o implicació política)
 - Interés per la política (curiositat al marge de valoració de les institucions).
 - Eficàcia política interna
- **Actituds envers el règim democràtic**
 - Legitimitat democràtica (suport)
 - Satisfacció amb el funcionament de la democràcia

1. Actituds envers les institucions

- Confiança (els ciutadans en que les institucions funcionaran correctament. Aquesta idea facilita el funcionament del sistema).
 - ✦ Als 60-70 va preocupar la desconfiança dels ciutadans ("crisi de la democràcia". (Crozier, Huntington).
 - ✦ Conseqüències de l'elevat cinisme polític: repercuteix en la participació com a protesta (lleu), i el compliment de la llei, i grau de protecció de drets i llibertats civils i el desenvolupament econòmic del país (Norris).
 - ✦ **Espanya: nivells molt baixos de confiança en institucions (ajuntaments), front els països amb nivell més elevat (govern, parlament, i ajuntaments). Comentar comparativa**

- Eficàcia política externa (percepció de si les institucions donen importància a llurs opinions)
 - ✦ Espanya: 10% per sota la mitjana (20%, salv Holanda, Dinamarca, Suècia)
 - ✦ Entre 180-2002 la ineficàcia política ha augmentat un 15% (al País Basc se trenca al 2000)

- Elaboració d'un *Index d'afecte envers les institucions*
 - ✦ Conjuntament mesuren l'allunyament entre ciutadans i actors i institucions i saber si els ciutadans qüestionen els motius morals/ètics dels polítics i els seus comportaments polítics.
 - Valors superiors al 0.5: Holanda, Alemanya i Dinamarca
 - Valors en CCAA: baixos a Madrid i superiors al País Basc

2. Actituds d'implicació política personal

- Interés per la política (curiositat al marge de valoració de les institucions).
- Eficàcia política interna (percepció dels ciutadans de la seua capacitat d'entendre i participar en política)

3. Actituds envers el règim democràtic

- Legitimitat democràtica
- Satisfacció amb el funcionament de la democràcia

CONCLUSIONS

- 1. Alt nivell de desafecció política i institucional dels espanyols.
 - Arrenglerada amb democràcies recents, i no correlativa als resultats obtinguts en la dimensió de suport al règim democràtic
- 2. Procés de convergència des dels anys 80:
 - influència de les institucions (se mostren no resistents al canvi)
- 3. Relació de congruència entre actituds i participació política
 - (contrastar enfocament clàssic, enfocament real)